

M Ø T E

i EØS-utvalget

torsdag den 16. november kl. 15.15

Møtet ble ledet av komiteens leder, *Einar Steensnæs*.

Familie-, kultur- og administrasjonskomiteens medlemmer var innkalt for å delta under behandlingen av sak nr. 1.

Til stede var: Einar Steensnæs, Haakon Blankenborg, Jan Petersen, Marit Nybakk, Lisbet Rugtvedt, Siri Frost Sterri, Carl I. Hagen, Bror Yngve Rahm, Vidar Kleppe og Rigmor Kofoed-Larsen.

Fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen var til stede: May-Helen Molvær Grimstad, Jon Olav Alstad, Per Roar Bredvold, Ola T. Lånke og Per Sandberg.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Thorbjørn Jagland og barne- og familieminister Karita Bekkemellem Orheim.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Ekspedisjonssjef Mette Kongshem, Utenriksdepartementet, fung. ekspedisjonssjef Gerd Vollset, Barne- og familiedepartementet, avdelingsdirektør Wenche Kverneland, Barne og familiedepartementet, avdelingsdirektør Helge Skaara, Utenriksdepartementet, byråsjef Else Underdal, Utenriksdepartementet og rådgiver Anne Havner, Barne- og familiedepartementet.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Rune Resaland.

D a g s o r d e n:

1. Orientering om likestillingssamarbeidet med EU v/barne- og familieministeren.
2. Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 21. november 2000. Se vedlagte brev fra Utenriksdepartementet, datert 9. november d.å., med oversikt over de relevante rettsakter.
3. Eventuelt.

S a k n r. 1

Orientering om likestillings samarbeidet med EU v/barne- og familieministeren.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Da vil jeg starte med å takke for denne muligheten til å legge fram EØS-samarbeidet på likestillingsområdet for denne komiteen.

Jeg har lyst til å si innledningsvis at det er mulig jeg har lagt opp orienteringen litt lang og omfattende, men det er ut fra både respekt for forsamlingen og ut fra det at vi skulle gi et mest mulig bredt grunnlag for orienteringen på dette punktet. Så utvalget får ha meg unnskyldt hvis dette blir lengre enn det utvalget i utgangspunktet hadde ønsket.

Redegjørelsen innledes med en generell vurdering av forholdet mellom EUs og Norges regelverk og politikk på likestillingsområdet. Videre vil jeg gi en kort gjennomgang av EUs regelverk som allerede er tatt inn, eller som er under inkorporering, i EØS-avtalen. Jeg vil redegjøre for hvordan EU-regelverket virker inn i den pågående revisjonen av likestillingsloven. Avslutningsvis vil jeg si litt om EUs generelle strategi for å fremme likestilling og ”mykere” virkemidler på dette området.

Først en generell vurdering. Likestilling er som kjent et vidt felt og inngår i mange politikkområder. Vår likestillingslov favner bredere enn tilsvarende lovregulering i mange andre land. Den pålegger som kjent offentlige myndigheter å fremme likestilling på absolutt alle samfunnsområder. Siden 1986 har regjeringen drevet en aktiv politikk for integrering av kjønnsperspektiv og likestilling på alle fagområder. Dette gjør det naturlig at jeg i denne redegjørelsen også nevner saker som hører inn under andre departement.

EØS-avtalen angår og setter i økende grad preg på norsk likestillingspolitikk. Erfaringen er at hele EF-regelverket for likestilling er relevant i forhold til avtalen, og stadig nye rettsakter og politiske anbefalinger blir lagt til EØS-avtalen etter hvert som de blir vedtatt i EU. EUs regelverk og politikk for likestilling er i stor grad i overensstemmelse med vår egen. Enkelte EF-rettsakter går muligens noe lenger enn norsk regelverk i sitt vern mot diskriminering på grunnlag av kjønn. Dette tas i betraktning i det pågående arbeidet med den revideringen som vi nå gjør av likestillingsloven.

EF-regelverket utformes i et samspill mellom de ulike fellesskapsinstitusjonene. På likestillingsområdet har EF-domstolens håndheving og tolkning av regelverket bidratt til å flytte grensesteiner.

Denne situasjonen kan være i ferd med å nyanseres, noe jeg vil komme tilbake til.

Amsterdamtraktaten representerer et gjennombrudd for EUs likestillingsarbeid. Den inneholder en styrket bestemmelse om likelønn og likebehandling i arbeidsliv og erverv og åpner for tiltak på grunnlag av flertallsbeslutninger i rådet. Den fastslår i ganske utvetydige ordelag medlemslandenes rett til å iverksette positiv forskjellsbehandling for å kunne fremme reell likestilling i arbeidslivet.

Likevel er Amsterdamtraktaten et gjennombrudd først og fremst fordi den definerer likestilling som et fellesskapsanliggende utover arbeidslivets domène. Det fastslås at likestilling er et mål for Europafellesskapet, artikkel 2, og at likestilling skal fremmes gjennom alle fellesskapets aktiviteter.

Kort oppsummert er det vår erfaring at

- EF-regelverket ligger nærmere det norske enn mange mener å tro. Tilpassingen har så langt vært uproblematisk, nettopp fordi norsk regelverk og politikk har vært i tråd med, eller gitt bedre rettigheter enn, EF-regelverket.
- Nyere EF-regelverk oppstiller krav som til dels gir mer radikal beskyttelse mot kjønnsdiskriminering enn eksisterende norsk rettsvern.
- EF-domstolens håndheving og tolkning har tradisjonelt innebåret en radikal tolkning av likestillingsregelverket, selv om dette er en forståelse som etter hvert kan måtte nyanseres.
- Nye likestillingsbestemmelser i Amsterdamtraktaten gir grunnlag for en ny og spennende utvikling, der vi ser at likestillingshensynet gradvis bakes inn som en integrert del av regelverk, handlingsprogram og tiltak på andre politikkområder.

Så litt om likestillingsregelverk som er inkorporert, eller som er under inkorporering, i EØS-avtalen. Likestilling mellom kvinner og menn er i utgangspunktet et nasjonalt anliggende. Før Amsterdamtraktaten trådte i kraft var Europafellesskapets hjemmel for å befatte seg med likestilling en smal hjemmel i Romatraktaten om lik lønn mellom kvinner og menn for likt arbeid. Med dette utgangspunktet har EU likevel bygd opp et ikke ubetydelig regelverk for å sikre nettopp likebehandling av kvinnelige og mannlige arbeidstakere. Hensikten har ikke vært å erstatte en nasjonal politikk, men å utfylle og støtte denne. Målet har vært å heve nivået i de landene som ligger lavest, uten å senke nivået i de landene som har større grad av likestilling.

Dette regelverket er inkorporert i EØS-avtalen og omfatter lik lønn for kvinnelige og mannlige arbeidere, lik behandling i forhold til ansettelse, yrkesutdanning, forfremmelse og arbeidsvilkår – også

trygdespørsmål, herunder yrkesbaserte trygdeordninger, likebehandling av kvinner og menn i selvstendig næringsvirksomhet.

Nyere regelverk er i ettertid blitt inkorporert i EØS-avtalen. Dette gjelder innføring av en generell beskyttelse av arbeidstakere i forbindelse med svangerskap og fødsel. Det såkalte bevisbyrdedirektivet innebærer en forskyvning av bevisbyrden i saksøkers favør i alle saker hvor kjønnsdiskriminering påberopes. Dersom en person kan sannsynliggjøre at han/hun har vært utsatt for forskjellsbehandling, må motparten bevise at forskjellsbehandlingen ikke skyldes kjønn. Direktivet går noe lenger enn norsk rett når det gjelder anvendelsesområde. Til det vil jeg si at jeg nå jobber med endringer i likestillingsloven, og dette er av de tingene jeg vil inkorporere i den nye loven jeg vil legge fram forslag om.

Utviklingen av den europeiske sosiale dialogen, der arbeidslivets parter får en ny og sentral stilling i utarbeidelsen av EF-regelverk, har gitt viktige resultater med hensyn til likestilling i arbeidslivet. Det første resultatet av denne prosessen var regelfesting av en tre måneders foreldrepermisjon som en individuell rettighet for absolutt alle arbeidstakere.

Så til EU-regelverket, herunder aktuelle saker og forholdet til likestillingsloven. Norge er forpliktet av EFs likelønnsdirektiv av 1975 som inngår i EØS-avtalen. På bakgrunn av hvordan EF-rettslig praksis har utviklet seg på dette området ønsker jeg å endre ordlyden i likestillingsloven § 5, slik at anledningen til å sammenligne arbeid av lik verdi på tvers av faggrenser og tariffavtaler klart går fram av bestemmelsen. Endringen vil innebære en kodifisering av gjeldende rett, bl.a. på bakgrunn av Likestillingombudets årelange praksis. Endringen vil med andre ord være mer av pedagogiske årsaker.

Likestillingsloven av 1978 er for tiden under en totalrevidering. En del av endringene som foretas, har sin bakgrunn i Norges internasjonale forpliktelser, deriblant EØS-avtalen. I forbindelse med revideringsarbeidet har dr. juris Elisabeth Vigerust foretatt en utredning om forholdet mellom likestillingsloven og Norges internasjonale forpliktelser.

Norge er forpliktet til å implementere direktivet om delt bevisbyrde innen 1. januar 2001, jf. Stortingets vedtak av 10. desember 1999. I forbindelse med implementeringen er det foreslått endringer av reglene om bevisbyrde i likestillingsloven. Disse er først og fremst redaksjonelle, men vil også innebære en viss utvidelse gjennom en sammenfatning av praksis.

En implementering av endringsdirektivet vil først og fremst få betydning for følgende:

1. Det tas sikte på å innføre en egen bestemmelse som definerer seksuell trakassering som diskriminering på grunnlag av kjønn. Som kjent er en bestemmelse som gir vern mot seksuell

trakassering for grupper som ikke allerede er omfattet av arbeidsmiljøloven, foreslått inntatt i likestillingsloven.

2. Dagens direktiv inneholder en adgang til å gjøre unntak fra likebehandlingsprinsippet hvor et bestemt kjønn er påkrevd for utøvelsen av en stilling. Endringsforslaget går ut på å presisere grensene for denne adgangen. Norsk rett er allerede restriktiv på dette punktet. Jeg kan se problemer som følge av at likestillingsloven unntar indre forhold i trossamfunn fra sitt virkeområde. Jeg har igangsatt et arbeid med å vurdere hvordan likestillingsloven kan gjøres gjeldende med hensyn til ansettelser og forfremmelser i Den norske kirke. – Jeg vil komme tilbake til det.
3. EU forsøker å styrke retten til å returnere til samme stilling for kvinner som har født barn, og uten dårligere arbeidsvilkår. Forslaget komplementerer forbudet mot oppsigelse fra begynnelse av graviditet til slutten av fødselspermisjon. Likestillingsloven tilfredsstiller direktivet på dette punktet. Forslaget berører i tillegg arbeidsmiljølovens bestemmelser om fødselspermisjon, slik at direktivforslaget er til vurdering i KRD.

Så noen få ord om en positiv særbehandling i EF-rettslig praksis. Jeg ser at det er tolkningen av bestemmelsen om positiv særbehandling av det underrepresenterte kjønn som vil være det mest kontroversielle i forhold til norsk rett. Likestillingsloven tillater både bruk av øremerkede stillinger, og radikal og moderat kjønnskvolterering.

EF-domstolen synes å praktisere adgangen til positiv særbehandling snevrere enn det vi gjør. Jeg vil gjerne slå fast at Regjeringen ønsker å kunne bruke positiv særbehandling som et virkemiddel for å gjennomføre likestilling mellom kvinner og menn i Norge. Slike tiltak har også vist seg å gi gode resultater. Jeg vil jobbe for at vårt syn får gjennomslag i alle relevante fora.

Fordi dette er et kontroversielt og vanskelig spørsmål vil jeg gå nærmere inn på to interessante saker som indirekte eller direkte kan få stor betydning for tolkningen av likestillingslovens og universitetslovens bestemmelse om adgang til positiv særbehandling.

I sommer forela en svensk klagenemnd en rekke spørsmål for EF-domstolen til en ikke juridisk bindende avgjørelse. Spørsmålet var om Gøteborgs universitet kunne gjennomføre en radikal kvotering av kvinner til visse vitenskapelige stillinger. Som hjemmel brukte universitetet en svensk forordning som bestemmer at en tilstrekkelig kvalifisert søker av det underrepresenterte kjønn kan velges framfor en søker av motsatt kjønn som ellers ville ha blitt valgt. Forordningen inneholder videre en ytre begrensning av hvor stor forskjellen mellom søkerens kvalifikasjoner kan være.

EF-domstolen uttalte at både direktivet og Amsterdamtraktatens bestemmelser om positiv særbehandling er til hinder for den form for kvotering som den svenske forordningen påla.

Den svenske nemnden forela også spørsmålet om EF-retten er til hinder for en radikal kvoteringsordning som kun får anvendelse på et begrenset antall stillinger. EF-domstolen fant også at dette er i strid med fellesskapsretten.

Det tredje spørsmålet EF-domstolen tok stilling til, gjaldt en regel som gir adgang, men ingen plikt, til å velge det underrepresenterte kjønn dersom søkerne er tilnærmet like godt kvalifisert. Domstolen kom til at en slik regel er forenlig med fellesskapsretten *forutsatt* at søknadene vurderes objektivt under hensyntagen til alle søkeres særlige, personlige forhold.

Norge ble i august i år innklaget for EFTAs overvåkingsorgan. Klager – stipendiat ved UiO – påstår at Universitetet i Oslos praksis med å øremerke såkalte post doc.stillinger for kvinner er i strid med likebehandlingsprinsippet og utenfor adgangen til positiv særbehandling i medhold av 1976-direktivet. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, som behandler saken på den norske stats vegne, har konkludert med at øremerkingen ikke er i strid med det relevante EF-regelverket på området. I et svarbrev til ESA viser KUF bl.a. til at direktivets artikkel 2 sier at direktivet ikke skal være til hinder for tiltak som skal fremme like muligheter for menn og kvinner.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet mener videre at øremerking er det aller beste tiltaket for å bekjempe ulikheten i bedømmelsen av kvinners og menns kvalifikasjoner. I over 20 år har kvinner utgjort 50 pst. av studentene, uten at vi har sett at kvinneandelen i faste vitenskapelige stillinger har økt tilsvarende. På 1990-tallet var tvert imot andelen kvinner i disse stillingene sunket.

Dette er en sak som er viktig for Regjeringen, og jeg kommer til å ta opp dette spørsmålet med likestillingskommissæren i Brussel under mitt besøk der i neste måned.

Så vil jeg gå litt inn på EU-strategi og mykere virkemidler for å fremme likestilling. Opp gjennom 1980- og 1990-årene har EU søkt å overskride de snevre rammene som Romatraktaten satte for utvikling av et regelverk for likestilling. Det formelle regelverket suppleres med andre virkemidler, ikke bindende politiske anbefalinger, og støttes opp med handlingsprogrammer og øremerkede midler til å fremme likestilling.

Siden 1980 har EU gjennomført fire handlingsprogrammer for likestilling mellom kvinner og menn, og er nå i ferd med å vedta et femte. Jeg vil komme tilbake til forslaget om et femte program, men først vil jeg gå noe mer i detalj om det fjerde likestillingsprogrammet. I vårt perspektiv er dette programmet særlig interessant ettersom det har betydd

et gjennombrudd for et aktivt norsk – og islandsk – samarbeid med EU på likestillingsområdet.

Gjennom vår deltakelse i det likestillingsprogrammet som nå er i avslutningsfasen, har vi opplevd at EU-systemet slett ikke alltid er så byråkratisk og formalistisk som det ofte oppfattes. Selv om EFTA-proseduren og Stortingets ratifikasjon av Norges deltakelse i programmet – av forskjellige grunner – forelå mer en ett år etter at programmet trådte i kraft den 1. januar 1996, var norsk deltakelse i praksis et faktum fra starten av. Det gjaldt deltakelse i komiteer i tilknytning til programmet, utstasjonering av en nasjonal ekspert i Europakommisjonen og utvelgelse av det første norsk-initierte prosjekt som ble vurdert som støtteverdig. Videre fikk norske eksperter fra starten av anledning til å delta i to ekspertgrupper under møtet.

Rådet vil i den nærmeste framtid ta stilling til kommisjonens forslag til et 5. likestillingsprogram. Forslaget er parallelt til vurdering for eventuell norsk og EFTA deltakelse. Programmet er hjemlet i Amsterdam-traktatens artikkel 13, og et aktuelt problem er hvorledes dette forholder seg til EØS-avtalen. Innholdsmessig virker programmet etter min mening både lovende og ambisiøst. Det bygger videre på kommisjonens politikk for integrering av kjønnsperspektiv og likestilling på alle politikkområder.

Tematisk fokuseres det bredt på å fremme kjønnsperspektiv og likestilling på fem områder. Jeg kan kort nevne

- økonomi
- deltakelse og representasjon
- sosiale rettigheter
- det sivile samfunn
- kjønnsroller og stereotyper

Programforslaget har et budsjettansvar på ca. 400 mill. norske kr og skal etter planen starte opp 1. januar 2001.

Ut fra de gode erfaringer vi har hatt med deltakelse i det fjerde likestillingsprogrammet, håper jeg at de formelle problemene kan løses raskt, og at jeg kan legge fram denne konkrete saken for Stortinget i snarlig framtid.

Jeg tror jeg hopper litt over det som går på de andre programmene for de regner jeg med er ganske kjent for komiteen – det går på DAPHNE-programmet og STOP-programmet – men jeg har lyst til å si at allerede under FNs fjerde kvinnekongress i Beijing i 1995 var faktisk EU en drivkraft, sammen med Norge, for å drive gjennom sterke formuleringer om integrering som likestillingspolitisk strategi i sluttokumentet. Europakommisjonen har siden fulgt opp med en

erklæring om at de vil inkorporere likestillingshensynet i politikutformingen på alle områder.

Europakommisjonen har framlagt en "antidiskrimineringspakke" etter artikkel 13 i Amsterdam-traktaten. De to direktivene for ikke-diskriminering i arbeidslivet og ikke-diskriminering på bredere grunnlag av rase/etnisitet og et støtteprogram inneholder formuleringer om at kjønnsperspektivet skal integreres i implementeringen, dels med direkte henvisning til artikkel 2 og artikkel 3 i Amsterdam-traktaten.

Også i det tidligere omtalte forslaget til revidering av likebehandlingsdirektivet er det med referanse til Amsterdam-traktaten lagt inn en bestemmelse som pålegger myndighetene å innarbeide likestillingsmålet i lover, regelverk, politikk og aktiviteter på direktivets virkeområder.

En betydelig innsats har i de senere år blitt lagt ned i å utvikle likestillingsperspektivet i forhold til de europeiske strukturfondene, programmene for utdanning, SOCRATES, og opplæring, LEONARDO, og bistandssamarbeid. Et initiativ som bør nevnes spesielt, er den viktige likestillingssatsingen som gjennomføres innenfor rammen av EUs 5. rammeprogram for forskning. Daværende kommissær Edith Cresson fikk i 1999 gjennomslag i kommisjonen for en satsing på kvinner innenfor forskning. Som et resultat har Europakommisjonen faktisk formulert et konkret mål på 40 pst. kvinnerepresentasjon i alle komiteer og ekspertgrupper på dette området. Alle forskningsprogrammene er under vurdering med hensyn til hvordan kjønnsperspektivet ivaretas. Det ble opprettet en særlig overvåkingsfunksjon i kommisjonen for nettopp på følge opp likestillingssatsingen.

Det er ikke bare Europakommisjonens fortjeneste at kvinners underrepresentasjon i de politiske og økonomisk beslutningsprosesser, vedvarende lønnsforskjeller etter kjønn og økt oppmerksomhet om vold mot kvinner etter hvert har blitt etablert på EUs dagsorden for demokrati- og menneskerettigheter. Jeg vil der si at dette i stor grad skyldes en effektiv lobbyvirksomhet fra kvinneorganisasjonene. Samtidig skyves likestilling fram som en av flere saker som skal mobilisere engasjement blant EU-borgerne for fellesskapstanken og for å bøte på den svake folkelige oppslutningen som vi fikk demonstrert rundt Maastricht-avtalen.

Europaparlamentet, med sin komite for likestilling og kvinners rettigheter, er en særlig viktig aktør for å forstå denne utviklingen. Det var bl.a. på bakgrunn av kritikk fra Europaparlamentet at tidligere kommisjonspresident Santer nedsatte en likestillingsgruppe på kommissærnivå. Også den nye kommisjonen under ledelse av Prodi har en slik likestillingsgruppe. Under mitt forestående studiebesøk i EU-hovedstaden skal jeg ha møter med et sentralt medlem av denne gruppen, likestillingskommissær Anna Diamantopoulou. Jeg får også anledning til

å treffe May Brit Theorin, presidenten for Europaparlamentets kvinne- og likestillingskomite, og ser fram til å kunne ta del i hennes erfaringer fra en sterk parlamentarisk pressgruppe for likestilling. Det var også på bakgrunn av kritikk fra Europaparlamentet av manglende likestillingsperspektiv i 5. rammeprogram for forskning at den ovennevnte satsingen ble formulert. Europaparlamentet var også initiativtaker til kampanjen til bekjempelse av vold mot kvinner, som ble avsluttet i 2000 med en internasjonal konferanse i Lisboa.

Helt til slutt vil jeg understreke betydningen av at Norge, som i EU har en høy status som et foregangsland for likestilling, følger opp med en tydelig vektlegging av likestillingsperspektivet i EØS-samarbeidet på alle områder der det er relevant. Her kan også selvfølgelig Stortinget spille en rolle, slik Europaparlamentet i aller høyeste grad gjør det innenfor EU-systemet.

Lederen: Takk for det statsråd. Jeg tror det var en nyttig og god gjennomgang på dette.

Vi tar en del spørsmål. Bare et par spørsmål fra min side. Det gjelder disse post doc.-stillingene som er øremerket kvinnelige forskere. Forstod jeg det riktig at det fremdeles er kontroversielt i forhold til EU-lovgivningen, og at det ikke er full harmonisering på det området, til tross for det statsråden sa innledningsvis, om at avstanden mellom norsk lovgivning og bestemmelsen når det gjelder likestilling ikke atskiller seg så veldig mye fra EU? På dette punktet gjør det åpenbart det.

Det andre går på det som jeg oppfattet gjaldt trossamfunnene, som var unntatt fra bestemmelsene om likestilling innenfor EU-området – hvis jeg oppfattet det riktig. Hvordan vurderer Regjeringen det i forhold til det ønsket som kirkeministeren gav uttrykk for, senest på Kirkemøtet, nemlig å gjennomføre likestillingsloven innenfor Den norske kirke?

Ola T. Lånke (KrF): Det var mye det samme spørsmålet som Steensnæs hadde, men mitt spørsmål går mer presist på: Vil Den norske kirke bli vurdert på lik linje med andre trossamfunn?

Carl I. Hagen (Frp): Jeg går ut fra at dette først og fremst er en redegjørelse, og jeg har oppfattet det som en redegjørelse for hva som kommer, slik at vi ikke skal ta stilling til noe av dette før den ordinære lovgivningen kommer til Stortinget, men vil bare gi noen signalert om at

vi er litt uenig i positiv særbehandling. Vi er uenig i at man skal innføre noen av disse likestillingsbestemmelsene i Kirken. Vi synes det er helt i strid med det subsidiaritetsprinsippet som EU la til grunn for en god del år siden om at man kunne gjøre likestilling til et EU-anliggende. Det vil det være opp til nasjonalstatene helt suverent å stille med. Men vi synes at Norge burde akseptere ESAs definisjoner på dette området istedenfor å krangle og slåss mot ESA.

Siri Frost Sterri (H): Jeg har en anmodning til utenriksministeren, og det er også på bakgrunn av det likestillingsministeren nevnte om de formelle problemer knyttet til deltakelse i EU-programmene.

I slutten av måneden skal jo Parlamentarikerforsamlingen i EØS behandle disse spørsmålene på bredt grunnlag knyttet til deltakelse fra EFTA-siden i EUs programmer. Det er jo åpenbart gjennom den dokumentasjonen vi her har fått, at kanskje særlig Norge her har et større problem enn Liechtenstein og Island har, på grunn av de krav som settes til prosedyren i Norge for å kunne slutte seg til programmer. Så anmodningen går på om utenriksministeren vil vurdere om man en eller annen gang i vårhalvåret – på et av disse møtene – kunne få en nærmere redegjørelse fra Regjeringen, knyttet nettopp til de problemstillingene som etter hvert har oppstått, både når det gjelder det at EU-siden etter hvert er blitt langt strengere i å holde seg til avtalens bokstav enn det man har vært tidligere, og det at man også har begynt å endre karakter på en del av programmene, som også er med å bidra til problemer for Norges del. Kunne man få en redegjørelse om disse tingene? Og kunne man da også få Regjeringens vurderinger av hvordan man fra norsk side vil prøve å finne praktiske løsninger på disse tingene?

Per Sandberg (Frp): Det var en veldig fin redegjørelse, og komiteen var kjent med mye av det som kom fram her.

Men det jeg etterlyser, er om familieministeren kan si noe om EUs regelverk i forhold til ombud for likestilling. Kommer det noen retningslinjer i regelverk i forhold til å ha et ombud for likestilling?

Statsråd Karita Bekkemellom Orheim: I systemet?

Per Sandberg (Frp): Nei, sånn som Norge har.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Ja.

Lederen: Da var det ikke flere spørsmål i denne runden.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Først til spørsmålet som Steensnæs reiste under den saken som går på universitetene: Tolkningen av det er at vi etter KUFs mening står på trygg grunn i forhold til de bestemmelsene som gjøres gjeldende. Dette er på et vis et spenningsmoment ut fra det jeg viste til fra Gøteborg. Det er ikke avklart, og det vil vi komme tilbake til igjen. Men Norge vil stå på sin holdning og stå på den tolkningen som KUF har av nettopp det punktet.

Når det gjelder trossamfunn, som også Ola T. Lånke var inne på, mener vi at endringene i likestillingsloven først og fremst skal gjelde Den norske kirke. Det vil selvfølgelig være naturlig også å gjøre en del kommentarer i forhold til andre trossamfunn. Men som kirkeministeren ganske klart uttalte i går, vil vi komme til å se på bestemmelsene i forhold til Den norske kirke når vi nå går igjennom likestillingsloven.

Når det gjelder Carl I. Hagens merknader, er det ingen tvil om at her er det en reell politisk uenighet mellom oss. Og jeg vil si det på den måten, Carl I. Hagen, at jeg imøteser debatten med deg! Det er en politisk realitet vi må forholde oss til, og det får vi god anledning til å komme tilbake til igjen.

Lederen: Jeg ser at Carl I. Hagen allerede gleder seg til den debatten!

Carl I. Hagen (Frp): Om ikke jeg gjør det, leder, tror jeg Per Sandberg gjør det!

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Så når det gjelder ombud, ligger det ingenting i det. Hvis jeg skal gi et litt mer grundig og skikkelig svar, må jeg få lov til å komme tilbake igjen til det. Etter det jeg vet, ligger det ikke noe inne her, men det skal vi kvalitetssikre skikkelig.

Carl I. Hagen (Frp): Tre andre spørsmål, hvorav ett som jeg glemte i sted: Regjeringen gikk i sin redegjørelse ganske langt når det gjaldt kjønnskvotering. Har Regjeringen noen planer om å gå videre med et slikt arbeid f.eks. i forhold til kjønnskvotering på valglistene til kommunestyre, fylkesting og storting, når man går så radikalt til verks på alle andre områder? Skal vi begynne å forberede oss på at det kommer på tale?

Når KUF har vurdert det slik at vi er ”på trygg grunn”, har man innhentet noen uttalelser fra lovavdelingen i Justisdepartementet eller Regjeringsadvokaten? Eller er det bare departementets folk som har vurdert at vi står på såkalt trygg grunn, når ESA mener noe annet?

Og det tredje: Nå sa statsråden at man skulle vurdere dette med Den norske kirke spesielt, og at man hadde et noe annet syn når det gjaldt andre trossamfunn. Er det slik å forstå at man vurderer å innføre likestillingsloven i Den norske kirke, fordi man der har makt til å gjøre det i og med at det er en statskirke, men at man ikke vil innføre likestillingsloven i andre trossamfunn? Og hva er årsaken til denne forskjellsbehandling mellom Den norske kirke og andre trossamfunn?

Lederen: Jeg hadde også det samme spørsmålet som Carl I. Hagens siste, men jeg vil gi det en kanskje litt skarpere utforming og spørre: Er dette et uttrykk for at Regjeringen faktisk ikke anerkjenner Den norske kirke som et genuint trossamfunn, siden den vil skille på andre trossamfunn i forhold til det som gjelder Den norske kirke?

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Når det gjelder det siste Carl I. Hagen tar opp, og som også Steensnæs er inne på, vurderer vi nettopp de bestemmelsene. Vi mener at det i utgangspunktet, i første runde, må gjelde Den norske kirke. Så får vi se hvor langt vi kommer. Det er det svaret vi kan gi. Vi jobber nå i disse dagene med likestillingsloven, og vil komme til å konkludere på det. Så får vi komme tilbake igjen med en ordentlig presentasjon av Regjeringens opplegg på nettopp det punktet.

Når det gjelder kvoteringsspørsmålet, er det slik at vi i første rekke legger opp til å se på kvotering i forhold til de største konsernene i Norge og få til en type kvoteringsbestemmelse der. Det vil vi også komme tilbake igjen til.

Når det gjelder det konkrete spørsmålet som gjelder valglistene, er det ikke under vurdering pr. i dag.

Carl I. Hagen (Frp): KUF og det juridiske?

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Beklager! KUFs vurdering har ikke ESA tatt stilling til, det er under vurdering. Så det må vi også få komme tilbake igjen til.

Carl I. Hagen (Frp): Men mitt spørsmål gjaldt: Når KUF har foretatt sin vurdering, har KUF innhentet synspunkter fra lovavdelingen i Justisdepartementet eller Regjeringsadvokaten?

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: For å svare på denne måten: Jeg regner med at kirke- og utdanningsministeren har gjort de nødvendige rundene juridisk for å gi sine svar. Jeg går ut fra at han har kontrollert sine vedtak og uttalelser gjennom det embetsverket vi har.

Siri Frost Sterri (H): Jeg bare lurte på om utenriksministeren eventuelt hadde noen tilbakemelding på min anmodning.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Ja, jeg hadde tenkt å ta det i innlegget senere, men jeg kan godt ta det nå.

Det er slik at Regjeringen ved et par anledninger har konsultert Stortinget før man går inn i slike programmer og før beslutning i EØS-komiteen. Men jeg stiller meg veldig positiv til å komme med en redegjørelse om hva som ytterligere kan gjøres, på et passende tidspunkt. Det skal vi gjøre.

Lederen: Da vil jeg bare helt til slutt anmode om at vi får skriftlig oversendt redegjørelsen fra likestillingsministeren. Jeg tror det kan være nyttig. En må gjerne ta med det som ikke ble fremført muntlig

også, hvis det ikke er noe til hinder for det. Det er ikke alle som er like godt orientert om de tre første programmene.

Da takker vi likestillingsministeren og familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.

S a k n r . 2

Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 21. november 2000

Lederen: Da har jeg lyst til først å takke for at Utenriksdepartementet nå har gjennomført det ønske som komiteen har gitt uttrykk for. Jeg syns iallfall personlig at det ble mye lettere nå å sortere i direktiver og bestemmelser som påkalte politisk interesse, i forhold til direktiver som ikke gjorde det. Det er tidsbesparende, for det er såpass mye "teknikaliteter" i disse direktivene at all hjelp som vi kan få til å sortere mellom det vesentlige og det mindre vesentlige – jeg skal ikke si uvesentlige – er velkomment.

Vær så god, utenriksministeren.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Først vil jeg kort redegjøre for de sakene som jeg kommenterte på møtet den 2. oktober, nemlig gassmarkedsdirektivet, tilsetningsstoffdirektivene og patentdirektivet.

For gassmarkedsdirektivet ble utkast til EØS-komiteebeslutning overlevert kommisjonen 26. oktober i år. I utkastet anmodes det om en overgangsperiode på tre år, dvs. fram til 10. august 2003, for Norges vedkommende. Dette innebærer at vi nå har framlagt en formell posisjon i samsvar med de prosedyrene som gjelder for EØS-samarbeidet. Mens vi tidligere har hatt en dialog med kommisjonen, går vi nå inn i en fase hvor anmodningen om en overgangsordning vil bli forelagt rådet, dvs. medlemslandene.

På EØS-komiteens møte 27. oktober i år ble det fra kommisjonens side gitt uttrykk for at utkastet ville bli behandlet raskt på EU-siden. De forestående drøftingene om overgangsperioden vil neppe bli enkle. Kommisjonen har kjørt en prinsipiell linje overfor medlemslandene om ikke å innvilge overgangsordninger, og synes i utgangspunktet å være innstilt på en lignende holdning overfor Norge.

Storingsproposisjonen om tilsetningsstoffdirektivene vil bli framlagt i meget nær framtid.

Vedrørende patentdirektivet besluttet Regjeringen i juni i år å opprette en embetsverksgruppe for å vurdere om det finnes muligheter for tiltak som – i forbindelse med en eventuell innlemmelse av direktivet i EØS-avtalen – kan imøtekomme de hovedinnvendingene som er reist mot direktivet i nasjonal og internasjonal sammenheng. Embetsverksgruppen har nylig avsluttet sitt arbeid. Rapporten fra gruppen gir en redegjørelse for sakens bakgrunn, hovedinnvendingene som har vært reist mot direktivet, og drøfter mulige tiltak som kan imøtekomme disse innvendingene. Jeg vil komme tilbake til denne saken så snart Regjeringen har behandlet rapporten.

Så når det gjelder dokument 8-vedtaket om større åpenhet og innflytelse i EØS-arbeidets beslutningsprosesser og anmodningen om en årlig melding om arbeidet med EØS-saker, vil jeg si:

Regjeringen er rede til å drøfte spørsmålet om større åpenhet og innflytelse i EØS-arbeidet. Vi vil nå vurdere hvilke konkrete tiltak det er hensiktsmessig å iverksette til oppfølging av dokument 8-vedtaket. Regjeringen er videre positiv til å fremme en årlig melding til Stortinget om EØS-arbeidet. Jeg vil imidlertid understreke at Stortinget allerede mottar omfattende informasjon om EØS-rettsakter. Fagstatsrådenes redegjørelser for utvalget, som den vi har fått fra barne- og familieministeren i dag, bidrar i tillegg med omfattende og helhetlig informasjon om spesielle fagområder. Det er derfor behov for å foreta en grundig vurdering av hvordan en slik melding skal legges opp for at den skal tilføre EØS-arbeidet ny verdi og bidra til at forståelsen, åpenheten og den brede deltakelsen i EØS-arbeidet styrkes.

Så vil jeg si noen ord om denne månedens kommenterte liste. Ingen rettsakt krever denne måneden forbehold om Stortingets samtykke. Som det framgår, har vi lagt til et avsnitt om "Sakkyndige instansers merknader" i oppfølging av den anmodning som kom på møtet 24. oktober. Jeg synes det er fint å høre at komiteens leder er fornøyd med det som der er gjort, og det vil vi selvfølgelig følge opp videre på de neste møtene.

Carl I. Hagen (Frp): Bare et spørsmål når det gjelder gassdirektivet, som vi har bedt om tre års overgangsperiode på. Når man er kjent med kommisjonens relativt steile holdning, går jeg ut fra at Regjeringen har forberedt seg på at vi eventuelt ikke får en overgangsordning, slik at vi i tilfelle er rede til å implementere det og iverksette det på det tidspunkt som blir sluttresultatet, og at man ikke har tatt det motsatte utgangspunkt, nemlig at man får tre år, og så plutselig får man et sjokk over natten når man implementerer det. Vi går ut fra at

man har forberedt seg på den eventualitet at vi ikke får noen overgangsperiode.

Lederen: For min del har jeg bare lyst til å si at jeg synes formen på utenriksministerens redegjørelse er relevant og grei nå, særlig sett på bakgrunn av den sorteringen og hjelpen en får når det gjelder sakkyndige instansers merknader. Også dette at en får oppdatert sentrale direktiv, som har vært debattert her i komiteen, og som er gjenstand for betydelig offentlig oppmerksomhet som del av samfunnsdebatten, er nyttig. Jeg er også fornøyd med at en har gått nærmere inn i patentdirektivet og nedsatt en ekspertgruppe av embetsmenn til å vurdere alternative løsninger i tråd med det som har vært både Norges posisjon og har betydelig engasjement bl.a. fra Tysklands side. Jeg har lyst til bare å spørre, er det mulig å få tilstilt dette dokumentet? Det kan være interessant å bli gjort kjent med de vurderinger som denne embetsmannsgruppen har gjort seg i dette arbeidet.

Lisbet Rugtvedt (SV): Jeg er enig i at det er en forbedring å få avsnittet "Sakkyndige instansers merknader", men det ville være enda nyttigere om en også kunne bli gjort oppmerksom på når de forskjellige sakkyndige instansene kommer opp med innsigelser. Det synes jeg ikke går noe særlig klart fram – jeg skal komme litt tilbake til en helt konkret sak etterpå hvor det fins i hvert fall en betenkning, men hvor det ikke går fram av sakspapirene.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Vi skal se på om det går an å forbedre det ytterligere i tråd med det som Lisbet Rugtvedt tok opp.

Når det gjelder Hagens spørsmål, er det helt klart at vi har selvfølgelig tenkt på begge muligheter, men da kommer en inn i hele feltet – den mer generelle olje- og gasspolitikken – f.eks. hva vi gjør nå med Statoils framtid og SDØE og alt dette, som henger ganske nøye sammen med hvilken strategi Norge skal velge i tilfelle – eller når – gassmarkedet i Europa liberaliseres. Det vil skje uansett, men det er klart at hvis vi ikke får noen overgangsperiode i det hele tatt, vil den saken bli ytterligere viktig å få beslutninger på, vil jeg si. Det er en del andre ting også som da må vurderes. Vi arbeider i det lengste for å få overgangstid, men som jeg sa, er nok ikke det helt enkelt, i og med at man har lagt seg på en veldig restriktiv linje overfor medlemslandene, og da er det klart at det ikke er så enkelt for et ikke-medlemsland å få overgangsperiode.

Men samtidig er jo vi i en særstilling i forhold til de andre medlemslandene på dette området.

Når det gjelder embetsmannsgruppens rapport, ligger det an til at den blir offentliggjort, og at den selvfølgelig kan tilstilles alle.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg tror det må være en misforståelse, for eierforholdene i Statoil og SDØE berører jo ikke gassdirektivet i utgangspunktet. Så jeg vil bare anmode Regjeringen om i hvert fall å vurdere problemstillingen om hva som bør klargjøres i tilfelle vi ikke får noen overgangsordning, slik at vi ikke får kjempeproblemer fordi dette gjennomføres uten at vi har vært forberedt på det. Det er bare en anmodning til Regjeringen.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Det gjør vi selvfølgelig, men den tyngste biten av det, hvis vi skal se på hvilke strategier Norge skal følge, er tross alt hvordan vi innretter vår olje- og gasspolitikk i det tilfelle – for å si det her – at GFU skulle falle bort. Det kan lett bli konsekvensen av gassmarkedsdirektivet, og da er vi nødt til å se hvordan vi som nasjon fortsatt skal kunne ha en tyngde på det europeiske gassmarkedet. Det er derfor jeg sier at den generelle innretningen på olje- og gasspolitikken vil være veldig viktig. Men det er klart at det er mange andre ting som må klargjøres også.

Lisbet Rugtvedt (SV): Det dreier seg om den saken som står på side 9, om telekommunikasjonstjenester. Fra SVs side synes ikke vi den saken ser helt uproblematisk ut. Vi har sett på det som Datatilsynet har levert, hvor de sier at de er noe betenkt, i hvert fall når det gjelder ”trygge havner”-prinsippet. De sier også i det brevet at det er alminnelig kjent at EU-parlamentet og arbeidsgruppen har stilt seg kritisk til dette arrangementet, som de sier. Så det kunne vært interessant om EØS-utvalget hadde fått seg forelagt noen av de betenkninger og kritikken. Jeg vet ikke om det lar seg gjøre å utsette saken og kunne se nærmere på den kritikken.

Det andre, et mer konkret spørsmål, går på side 10, øverste avsnitt. Der står det noe om konsekvensene hvis Norge eventuelt skulle reservere seg:

”Konsekvensen av å reservere seg vil være at andre EØS-stater er forpliktet til å innskrenke eller forby fri utveksling av personopplysninger til Norge.”

Det kunne vært interessant å vite hvor disse forpliktelsene til innskrenkning er nedfelt, og det ville også vært interessant å få en kommentar på at strengere personvern hensyn i Norge vil gjøre det vanskeligere for EØS-stater å ha fri utveksling av informasjon med Norge. Det virker ikke helt klart for meg at det skulle være vanskeligere å utveksle informasjon med Norge dersom vi er strenge.

Lederen: For det første har jeg for min del merket meg konklusjonen, og jeg går selvfølgelig ut fra at utenriksministeren kan bekrefte at dette er dekkende:

”Justisdepartementet og Datatilsynet er likevel av den oppfatning at Norge ikke bør reservere seg mot tiltaket.”

Jeg ser at dette er det mest, skal vi si, interessante direktivet i forhold til politisk oppmerksomhet. Men selv om det kan være forhold her som kan være problematiske, har jeg merket meg denne formuleringen og konklusjonen også til Datatilsynet. Endelig har jeg bare lyst til å spørre om det går an å eksemplifisere litt hva slags tilfeller det er som utløser personopplysningsutveksling her. Er det helt generelt, eller er det visse formål som en kan peke på her? Det er jo pass og visa – det er opplagte ting – og er det kriminalitet som kommer inn i bildet, skjønner en også at den type opplysninger må kunne videreformidles. Men hvilke andre typer saker vil være aktuelle for personopplysninger? Går det bare an å få eksemplifisert, for at en kan få et inntrykk av hva dette egentlig dreier seg om i praksis?

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: På stående fot er ikke jeg i stand til å si om det er noe mer enn det Steensnæs nå sa. Men det er iallfall det som han kom inn på, og det er helt korrekt, som Steensnæs også sa nå, at man fra Justisdepartementets og Datatilsynets side har funnet dette akseptabelt. Grunnen til at konsekvensene av å reservere seg er at andre EØS-land innskrenker eller forbyr utveksling til Norge, er at vi har tredjelands forpliktelser, som vi også krever å håndheve. Det er en gjensidighet i dette, som vi ikke kan regne med blir opphevet ensidig av oss. Men det er klart at her er det viktige ting å ta vare på, så jeg mener at det er ikke helt opplagt. Det er viktig å stille spørsmål rundt alle disse tingene, men vi har funnet at alt i alt er det mer positivt for Norge å være med i det enn å reservere seg og da bli utestengt fra den utveksling av informasjon som finnes. Men derfor er det veldig viktig at vi har et uavhengig datatilsyn som kan gå inn i dette. Det er også da gjort, og de har jo ikke funnet grunn til å sette foten ned. Hadde de gjort det, mener jeg at saken hadde vært av en helt annen karakter.

Lederen: Det går vel også an å føye til det som står lenger ned, at det fratar ikke Datatilsynet "mulighet til å gripe inn og stanse eller begrense overføringen". Så en har en slags sikkerhetsmekanisme i bakhånd dersom en ser at det utvikler seg på en måte som er i strid med norsk praktisering av slik håndtering av personopplysninger, slik jeg oppfatter departementet.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

S a k n r . 3

Eventuelt

Carl I. Hagen (Frp): Bare et spørsmål, som muligens ikke kan besvares, og det er jo egentlig da en tilsvarende anmodning. På vårparten hadde vi noen EØS-direktiver som ble implementert i salen. Jeg tillot meg da å etterlyse at vi var litt raskere. Vi som sitter i den delegasjonen som møter med de andre EFTA-landene, får høre at vi har rykket stadig nedover, at vi har en lang restanse, vi somler med å få implementert en del direktiver i vår lovgivning, som også Haakon Blankenborg sikkert kan bekrefte. Har Regjeringen gjort noe for at vi hver gang vi møter våre kolleger i andre land, skal slippe å få kjeft for at man er en sinke når det gjelder å få implementert disse direktivene? Og hvis vi ikke er blitt bedre, kan utenriksministeren vennligst se på om det går an å få opp farten litt, så vi slipper å få kjeft når vi møter folk fra EU-landene og fra Island?

Lederen: Da vil jeg også henge meg på med et spørsmål til utenriksministeren. Jeg er enig i det som er Hagens anliggende, at vi bør være ekspeditte og selvfølgelig følge normal prosedyre for implementering – det er også i Norges interesse. Men er det ikke slik at grunnen til at vi har rykket noe ned på denne listen, er de direktivene som utenriksministeren nevnte innledningsvis, matsminkedirektivene, gassdirektivet, patentdirektivet, hvor det er en del uløste problemer?

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Jo, det er riktig, men det må vel også sies at det er en god del helt ukontroversielle ting som man kanskje kunne ha arbeidet raskere med. Derfor har vi i samlet regjering tatt det opp og bedt hver enkelt statsråd nå å ta tak i dette, slik

at man kan få raskere gjennomføring. Men det er klart at det vil bedre seg betydelig når vi nå har fått fortgang i disse direktivene, for det er nok det som på en måte har forårsaket at man har tatt opp saken. Hvis ikke de hadde ligget der, hadde man kanskje holdt seg mer i ro.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg tror det er mer rutinetingene, altså de som er helt uproblematisk politisk, som ligger tre, fire, fem måneder i regjeringsapparatet. Jeg har også i salen tillatt meg å anmode komiteer i Stortinget om å få opp farten, for det hender at det kommer til oss, og så blir de liggende to-tre måneder i komiteene. Det er ikke de store, vanskelige sakene det dreier seg om. Det er de enkle tingene som vi bruker lang tid på, og det bør vi ikke gjøre.

Lederen: Hvis så er tilfellet, bør dette kunne la seg løse, tror jeg.

Flere har ikke bedt om ordet.

Møtet hevet kl. 16.10.